

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Natura 2000-område nr. 69
Habitatområde H62
Fuglebeskyttelsesområde F43

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Natura 2000-område nr. 69

Habitatområde H62

Fuglebeskyttelsesområde F43

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, Ringkøbing Fjord, Nymindestrømmen

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen Vestjylland

Holstebrovej 31

6950 Ringkøbing

www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr. 978-87-7091-200-6

ISBN nr. 978-87-7091-201-3

Dato: 1. december 2011

Forsidefoto: Udsigt over Nymindestrømmen fra Nymindegab

Foto: Peter Bundgaard

Resume:

Natura 2000-plan for Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen (nr. 69). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	5
Områdebeskrivelse	7
Trusler mod områdets naturværdier	9
Igangværende pleje og genopretning	11
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	12
<i>Vurdering af tilstand</i>	12
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	15
Målsætning	17
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	19
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	21
<i>Modstridende interesser</i>	23
Indsatsprogram	24
<i>Generelle retningslinjer</i>	25
<i>Konkrete retningslinjer</i>	26
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	27
Sammenhæng og synergi med vandplan	27
Strategisk miljøvurdering	27
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	29
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	30
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	31
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	34

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

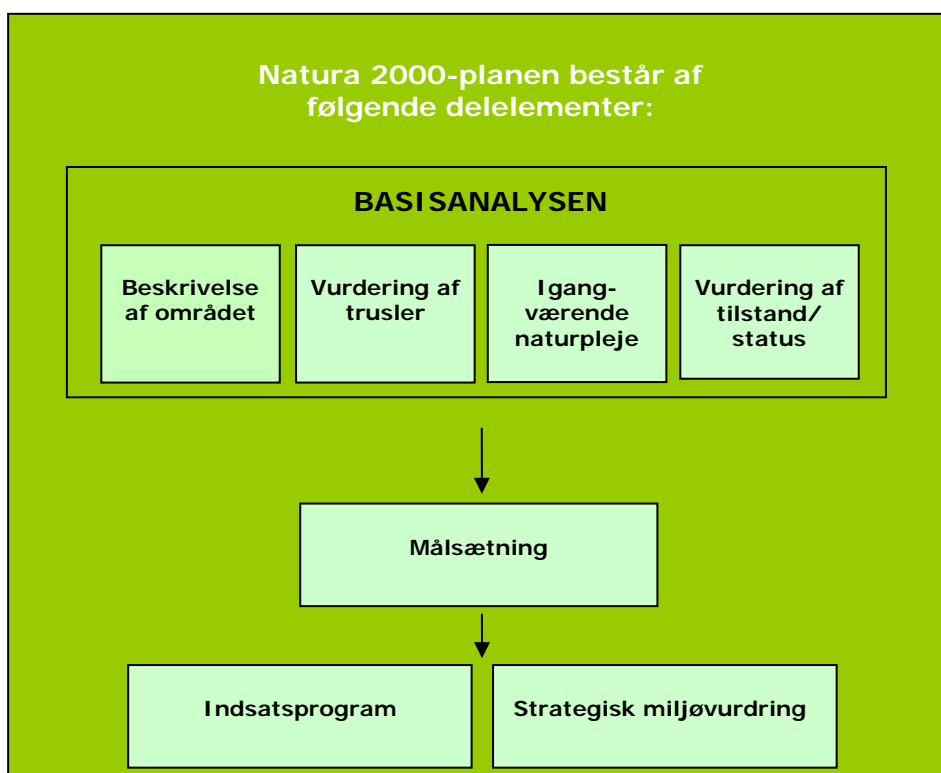
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder og arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne

Natura 2000-plan

og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Ringkøbing Fjord og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år.

*Stekstork yngler på en af de lave øer i fjorden og ses ofte fouragerende i de lavvandede områder på bl.a. Værnengene.
Foto: Peter Bundgaard.*

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 27.684 ha, heraf er 21.810 ha selve fjorden, mens 5.875 ha er land. Store arealer bl.a. ved udløbet af Skjern Å, på Tipperne og ved Nymindestrømmen er statsejede. Området er afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H62 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F43. På [Naturstyrelsens hjemmeside](#) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Habitatområdet består af en stor lavvandet brakvandsfjord, Ringkøbing Fjord, omgivet af bl.a. store strandengsarealer, især ved Værnengene og Tipperne der danner en halvø ud i den sydlige ende af fjorden. Her er landskabet fladt med talrige småsøer og enge, der er gennemskåret af loer og enkelte grøfter. På den østlige side af Tipperne findes lavvandede vader. Ved halvøens sydvestside findes flere klitpartier, bl.a. Store- og Lille Mjøl og Bjålum Klit. Ved Nymindestrømmen findes en række søer af naturtypen næringsrig sø med et samlet areal på 82 ha. I den østlige del af Ringkøbing Fjord ligger øen Klægbanken, der overvejende er bevokset med tagrør, men også andre strandsump- og strandengsplanter. I fjordens østside har Skjern Å sit udløbsdelta. Udløbet fra Skjern å hænger sammen med Skjern Enge, som indgik i det store naturgenopretningsprojekt, der blev gennemført i 1999-2002. Hestholm sø og engene vest for søen er medtaget i fuglebeskyttelsesområdet F43 og behandles derfor også i denne Natura 2000-plan. Ud for deltaet ligger øen Høje Sande, hvor skestorken nogle år yngler.

Fjorden har forbindelse til Vesterhavet gennem slusen ved Hvide Sande. Slusen var oprindeligt alene en afvandingssluse. Slusepraksis har stor indflydelse på saltholdigheden af fjordvandet og vandstanden i fjorden og på engene. I vinterhalvåret er saltholdigheden typisk meget lav grundet stor ferskvandstilførsel fra Skjern Å. Udover naturtypen lagune er specielt strandengene afhængige af saltvandspåvirkning og høj vandstand, og denne naturtypes udbredelse og tilstand relaterer derfor til slusepraksis. Flere fugle, herunder især ynglefugle som bl.a. brushane stiller specifikke krav til lav salinitet og høj vandstand især på engarealerne.

Især i habitatområdets sydvestlige ende forekommer klitarealer helt ud til Vesterhavet.

Her findes et flot landskab bestående af en mosaik af grøn og grå klit blandet med klithede og fugtige klitlavninger.

Grå/grøn klit og klithede-mosaik med Nymindestrømmen.

Foto: Peter Bundgaard

En række dyr og planter er knyttet til fjorden. Således benytter både flod- og havlampret fjorden i forbindelse med deres vandring til potentielle ynglelokaliteter i vandløbene. Laksen kommer også, på sin vandring til gydebankerne i Skjern Å, igennem fjorden. Odderen er ligeledes at finde flere steder i tilknytning til fjorden og planten vandranke findes i enkelte vandhuller i Vesterenge samt i to kanaler, som løber ud i den sydlige ende af fjorden.

Fjorden udgør et af landets vigtigste yngle- og rasteområder for en lang række fugle. Fuglene er knyttet til fjorden på forskellig vis. Rørdrum og rørhøg yngler i rørskovsområderne, vadefugle på de afgræssede enge og terner samt skestork yngler på lave øer i fjorden. Svaner, gæs, ænder og en række rovfugle bruger hele området til rast- og fouragering i træksæsonen. Tipperhalvøens store engarealer er et af landets allervigtigste områder for ynglende engfugle. Bl.a. yngler en stor bestand af alm. ryle og stor kobbersneppe og næsten hele den danske bestand af brushane i selve kerneområdet på Tipperne.

Blandt ynglefuglene på udpegningsgrundlaget har arterne klyde, brushane og splitterne været i tilbagegang på nationalt plan de seneste år. Blandt trækfuglene har stor skallesluger og alm. ryle været i tilbagegang mens kortnæbbet gås, grågås, bramgås og pipeand været i fremgang på nationalt plan de seneste år.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen findes der en mere detaljeret gennemgang af arterne og naturtyperne på området udpegningsgrundlag. Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Området ligger i Ringkøbing-Skjern og Varde Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Ringkøbing Fjord.

Natura 2000-plan

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 62		
Naturtyper:	Flodmunding (1130) Lagune (1150) Strandeng (1330) Forklit (2110) Hvid klit (2120) Grå/grøn klit (2130) Klithede (2140) Havtornklit (2160) Grårisklit (2170)	Klitlavning (2190) Kransnålalge-sø (3140) Næringsrig sø (3150) Brunvandet sø (3160) Vandløb (3260) Tør hede (4030) Tørvelavning (7150) Rigkær (7230)
Arter:	Havlampret (1095) Flodlampret (1099) Majsild (1102) Stavsild (1103)	Laks (1106) Odder (1355) Vandranke (1831)
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 43		
Fugle:	Ynglefugle: Rørdrum Skestork Rørhøg Plettet rørvagtel Klyde Almindelig ryle Brushane Fjordterne Splitterne Havterne Mosehornugle Trækfugle: Knopsvane Pibesvane Sangsvane Kortnæbet gås	Grågås Bramgås Mørkbuget knortegås Gravand Pibeand Krikand Spidsand Skeand Hvinand Stor skallesluger Havørn Blå kærhøg Vandrefalk Blishøne Klyde Almindelig ryle Lille kobbersneppe

Figur 2. Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering: Rigkær og tørvelavning er reduceret pga. afvanding og findes nu kun med ganske få og små forekomster i området.

Næringsstofbelastning af naturtyperne flodmunding og kystlagune i

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Natura 2000-plan

Ringkøbing Fjord udgør en alvorlig trussel. Naturtyperne modtager for stor tilførsel af næringsalte fra oplandet. Dette resulterer i påvirkning af bundfaunaens sammensætning og nedsat sigtddybde, som bl.a. begrænser bundplanternes dybdeudbredelse og dermed fødegrundlaget for især planteædende fugle. Desuden bevirker den store tilførsel af næringsstof en uønsket opvækst af eutrofieringsbetingede alger hovedsageligt i form af søsalat og algevækst på fjordbundens blomsterplanter. Organisk udledning er flere steder et problem for områdets vandløb og dens fauna og næringsstofbelastningen er en trussel mod vandranke pga. risiko for bortskygning fra andre, næringselskende plantearter.

Tilgroning i form af uønsket opvækst af træer, buske, græsser og høje urter er problematisk på en række lysåbne naturtyper. På strandene er en problematisk stor andel under tilgroning med især tagrør. Manglende pleje/afgræsning af engarealer er et problem både for naturtypen strandeng, men også for levestederne for ynglefuglene klyde, alm. ryle, brushane, splitterne, fjordterne og havterne. Tilgroning af levestederne for vandranke udgør en trussel for artens forekomst.

Uhensigtsmæssig hydrologi: Ringkøbing Fjord er en slusefjord og slusepraksis har stor indflydelse på saltholdigheden og vandstanden i fjorden. I vinterhalvåret er saltholdigheden typisk ret lav grundet stor vandtilførsel fra især Skjern Å. I andre perioder lukkes der saltvand ind i fjorden fra Vesterhavet. Store udsving i fjordvandtes saltholdighed har negative konsekvenser for vandplanternes udbredelse i fjorden. Specielt strandene er afhængige af saltvandspåvirkning, og denne naturtypes udbredelse og tilstand relaterer derfor i nogen grad til slusepraksis. Mange arter, især ynglefugle, stiller krav til vandstandsforhold, og nogle arter stiller krav til forholdsvis lav saltholdighed på ynglepladserne. Fjordens vandstand og saltholdighed er fastlagt i vandplanen for Ringkøbing Fjord.

Dræning og grøftning udgør især en trussel mod forekomsterne af strandenge, rigkær og ferske enge (levested for fugle) og påvirker dels naturtypernes tilstand dels deres kvalitet som levested og yngleplads for flere af fuglearterne.

Som en følge af reguleringer og hårdhændet vandløbsvedligeholdelse er de nedre dele af flere af de mindre vandløb inden for området præget af generelt dårlige fysiske forhold. Miljøtilstanden i selve hovedløbet af Skjern Å er dog væsentligt forbedret som en følge af den gennemgribende naturgenopretning der fandt sted i 1999-2002.

Luftbåren deposition af kvælstof overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet for arealer med klitnaturtyper, tør hede og tørvelavning.

Invasive arter som f. eks. stjerne-bredribbe, rynket rose, bjerg-fyr og klit-fyr er konstateret på flere klitnaturtyper, tør hede og strandenge. Dræbergoplen er konstateret som invasiv, marin art i kystlagunen Ringkøbing fjord. Mink og mårhund optræder ligeledes invasivt og er

en trussel for de fugle som yngler på jorden.

Forstyrrelser i form af rekreative aktiviteter på Ringkøbing Fjord og på de omkringliggende landarealer kan påvirke flere af vandfuglene på udpegningsgrundlaget. Rekreative aktiviteter kan i perioder bevirke forstyrrelser af rastende fugle, herunder især svaner, gæs og ænder. I sensommeren, mens flere arter ikke kan flyve på grund af fældning af svingfjerene, er forstyrrelsen særlig kritisk.

Prædation. Prædation af laksesmolt er et problem for den samlede laksepopulation i Ringkøbing Fjord idet ca. 45 % af populationen præderes i forbindelse med vandring fra Skjern Å's munding til slusen i Hvide Sande.

Prædation fra især ræv, men også andre arter er en trussel for jordrugende ynglefremkomster af skestork, vadefugle og terner i området.

Miljøfarlige stoffer: Som det fremgår af vandplanen for Ringkøbing Fjord er der konstateret miljøfarlige stoffer i koncentrationer, der overskrider midlertidigt fastlagte grænseværdier.

Igangværende pleje og genopretning

Naturstyrelsen, Blåvandshuk, foranstalter græsning og rørhøst på de vigtigste strandenge og ferske enge ved Tipperne og Værnengene. Der er planer om at øge det afgræssede areal. Naturstyrelsen, Blåvandshuk foretager bekæmpelse af mink, ræv og mårhund, blandt andet ved hjælp af fælder og jagt ved anlagte kunstgrave. Der har i årene 1999-2002 været gennemført et stort naturgenopretningsprojekt i Skjern Å's nedre del. Projektet har betydet at store omdriftsarealer er udlagt som våde enge, hvor der i dag går græssende kreaturer.

For at sikre laksens overlevelse udsættes hvert år ca. 90.000 stykker lakseyngel i Skjern Å, som er et afgørende supplement til den naturlige yngelproduktion. Jf. Den Nationale Forvaltningsplan for laks er der indført et totalt fangstforbud i Ringkøbing Fjord, samt frivillig regulering af lystfiskeriet i Skjern Å.

Via den nationale "Forvaltningsplan for skarv i Danmark" er det gjort muligt at foretage forskellige reguleringer af skarv i området, bl.a. foretages der lokale reguleringer af skarv ved oliering af æg på redepladser.

Dele af den sydvestlige ende af Ringkøbing Fjord ved Tipperne og dele af den østlige side af fjorden mellem Klægbanken og udløbet af Skjern Å er omfattet af en vildreservat bekendtgørelse. Denne bekendtgørelse har til formål at regulere den erhvervsmæssige og rekreative anvendelse på en del af fjorden under hensyn til fjordens naturværdier.

Bekendtgørelsen regulerer bl.a. færdsel, sejlads og jagt i perioden 1. marts til 31. juli i dele af området.

Inden for området findes en del fredede arealer, herunder er fredningen af Tipperne og arealer ved Nymindestrømmen langt den største. Fredningen har til formål at bevare området som et samlet naturområde af national og international betydning, at regulere erhvervs-mæssig og rekreativ anvendelse og at sikre pleje af områderne. Hyttebyerne på Store Mjøl, Lille Mjøl og Grønbjerg er også omfattet og gennem fredningen er det sikret, at de fortsat skal henligge som primitive hytter.

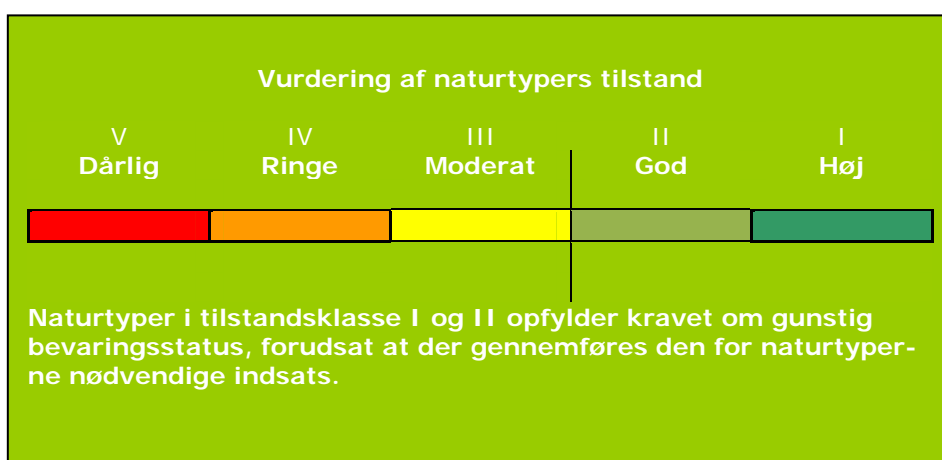
Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt i dels basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m.

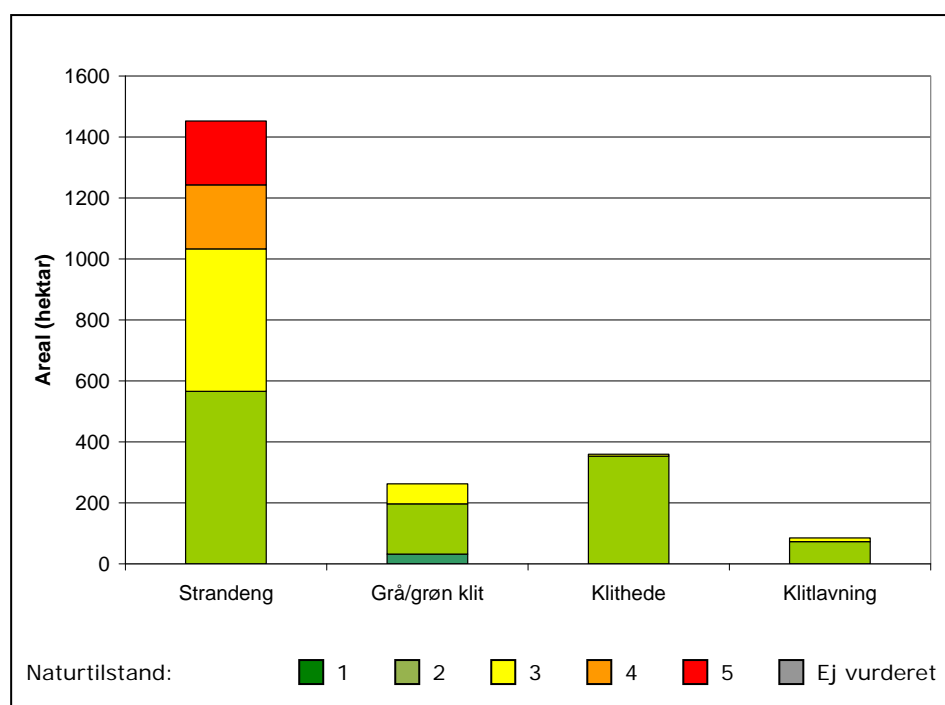

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sam-

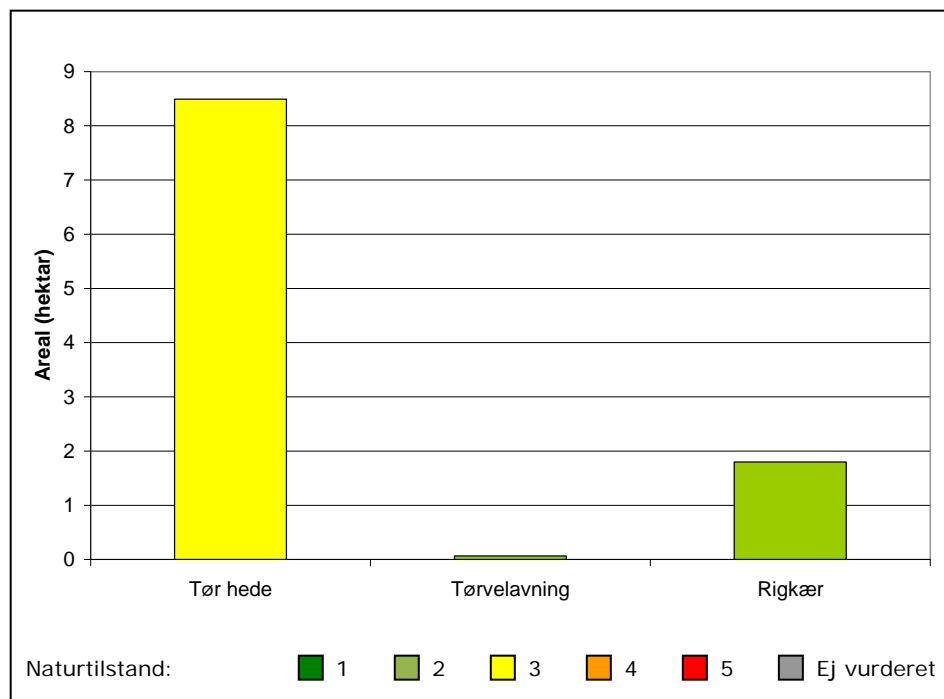
men til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4a og b er vist naturtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. I området findes mange småsøer på under 5 ha, hvoraf 12 er tilstandsvurderet. Sønaturtyperne er derfor ikke medtaget i figuren.

Figur 4a. Naturtilstand for de af Natura 2000 områdets arealmæssigt større, lysåbne naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Der er kortlagt 1452 ha strandeng i området og naturtilstanden er moderat til dårlig på 61 % af det kortlagte areal.

Figur 4b. Naturtilstand for de af Natura 2000 områdets arealmæssigt mindre, lysåbne naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Der er mange steder problemer med manglende pleje og derfor tilgroning i tagrør. Afgræsning foretages kun i større målestok på Tipperne og Værnengene.

De relativt små arealer med klitnatur inden for Natura 2000-området befinder sig overvejende i tilstandsklasse II, både hvad angår artsinhold og struktur. Samlet set bliver naturtilstanden god til moderat i disse naturtyper.

Den enlige forekomst af tør hede har moderat naturtilstand. Området har karakter af græshede og manglen på dværgbuske kan være anledningen til den moderate tilstand.

Riggærene og den ene tørvelavning der er kortlagt i området har god naturtilstand. Artstilstanden er høj, mens strukturtilstanden er moderat grundet tilgroning.

Der er kortlagt 11 forekomster af næringsrig sø, hvoraf 7 har god naturtilstand og 3 har moderat. Ligeledes er der kortlagt 1 brunvandet sø som har høj naturtilstand.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på lang sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

Natura 2000-plan

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Grågæs raster hyppigt i området. Foto: Peter Bundgaard

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Odder, rørdrum, skestork, rørhøg, havørn, blå kærhøg, vandrefalk, krikand og lille kobbersneppe. Arterne vurderes at have stabile eller stigende yngle/raste bestande i området.
- Grågås, kortnæbbet gås og bramgås pga. generelt stigende bestande i Vestjylland
- Laks, på grund af forbedrede forhold i ynglevandløbene i Skjern Å-systemet. Fjernelse af spærringer, samt fangstforbud i Ringkøbing Fjord mv. har gjort, at den nu findes i et tilfredsstillende antal.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Lagune (Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen) på grund af stor belastning med næringsstoffer fra oplandet.
- Strandeng grundet problemer med tilgroning især med tagrør
- Arealer med grå/grøn klit, klithede, klitlavning, tør hede og tørvelavning på grund af, at den laveste ende af tålegrænseintervallet for kvælstof-deposition er overskredet.
- Vandløb, da vandløbene mange steder på de nedre dele af de mindre vandløb vedligeholdes for hårdt, der er for stor sandvandring, og flere fremstår stærkt regulerede.
- Rigkær på grund af tilgroning og udtørring.

Alm. ryle (også kaldet engryle). Ynglebestanden i dette område udgør en væsentlig del af hele den nationale bestand.

Foto: Peter Bundgaard

- Vandranke (Falen Å) da bestanden er lille og der konkurrence med og risiko for tilgroning af andre arter af vandplanter, der trives godt i næringsrigt vand.
- Almindelig ryle og klyde (både som yngle- og trækfugl) på grund af tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og som ynglefugl også prædation på ynglepladserne i området.
- Brushane på grund af tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, for høj salinitet og prædation på ynglepladserne.
- Splitterne, havterne og fjordterne på grund af tilgroning og prædation på yngleøer.
- Knopsvane, sangsvane, pibesvane, mørkbuget knortegås, gravand, pibeand, spidsand, skeand, hvinand og blichøne pga. tilbagegang i arternes forekomst inden for området som en følge af nedgang i fødeudbuddet især pga. for stor belastning med næringsstoffer i fjorden.

Prognosen er ukendt for:

- Flodmundinger, kransnålalge-sø, næringsrig sø, brunvandet sø, forklit, hvid klit, havtornklit og grårisklit på grund af manglende viden om naturtypernes forekomst i området.
- Damflagermus, havlampret, flodlampret, stavsild og majsild på grund af manglende viden om forekomst og/eller manglende tilstandsvurderingssystem for artens levesteder.
- Stor skallesluger, mosehornugle og plettet rørvagtel pga. meget fluktuerende bestande inden for området.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Lille kobbersnepe i yngledragt. En art der lyser op i landskabet især under forårstrækket. Foto: Peter Bundgaard

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden. Da der endnu ikke er udviklet et tilstandsvurderingssystem til brug for vurdering af areal og tilstand af levestederne for fuglearterne, er fastsættelse af målsætningen for de enkelte fuglearter på udpegningsgrundlaget sket på baggrund af en vurdering af, om størrelsen og kvaliteten af levestedet kan rumme bestanden, og ikke på om bestanden rent faktisk er til stede. De i planen angivne bestandsstørrelser er fastsat på baggrund af den officielle danske indmelding til EU.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinier angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Retningslinier for den

statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

I Natura 2000-området Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen er der specielt fokus på kystlagunen Ringkøbing Fjord som sikres god naturtilstand. Dette forudsætter en god vandkvalitet i lagunen samt en for naturtypen karakteristisk undervandsvegetation, der tilfredsstiller livsbetingelserne for de internationalt vigtige forekomster af trækkende ænder, gæs og svaner. Der sikres fortsat velplejede og uforstyrrede raste- og fourageringspladser (især enge) for ænder og gæs på udpegningsgrundlaget. Også majsild, som kun forekommer få steder i den atlantiske region sikres gode levesteder. Søerne og vandløbene sikres en god vandkvalitet.

De terrestriske naturtyper omkring Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen sikres en god-høj naturtilstand. Områdets truede naturtyper og arter prioriteres højt. Det gælder især grå/grøn klit som arealmæssigt udgør en stor andel (6 %) på biogeografisk niveau. Også områdets mindre forekomster af tør hede, klitnaturtyper og rigkær sikres en god-høj naturtilstand. Flodmundinger som kun forekommer få steder i den atlantiske region sikres god-høj naturtilstand. Ligeledes prioriteres levesteder for den nationale ansvarsart vandranke samt for fuglearterne knopsvane, sangsvane, pibesvane, mørkbuget knortegås, gravand, pibeand og spidsand, samt de truede arter plettet rørvagtel, alm. ryle, brushane, splitterne og mosehornugle. Arealet af ovennævnte naturtyper og levesteder øges, og hvor det er muligt skabes sammenhæng mellem forekomsterne.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning

I dette Natura 2000 område er der specielt fokus på brakvandslagunen Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen, der sammen med strandengene arealmæssigt udgør langt hovedparten af områdets natur. Det er vigtigt at betragte både de marine og de terrestriske naturtyper og arterne i sammenhæng, idet salt-, vandstands- og biologiske forhold i fjorden har stor betydning for strandengenes og rørskovenes tilstand og hele områdets egnethed som yngle- fødesøgnings- og rastested for arterne på udpegningsgrundlaget. Derfor er det af stor betydning via slusepraksis, at optimere vandstandsforholdene bedst muligt for både naturtyperne og for arterne. Det er også vigtigt at sikre en tilfredsstillende vandkvalitet i Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen specielt til gavn for udbredelsen af undervandsplanter.

Børsteblandet vandaks er en af de mest almindelige undervandsplanter i Ringkøbing Fjord. Foto: Miljøcenter Ringkøbing.

Det er ligeledes vigtigt, at der fortsat sikres pleje af strandengene, og at der tages hensyn til de forskellige arters behov, herunder især fuglene, i forvaltningen af strandengene. Det er i denne forbindelse væsentligt at sikre kontinuitet i både græssede og ugræssede partier for at bevare den højest mulige artsdiversitet og velegnede levesteder for alle fuglearter på udpegningsgrundlaget.

Søerne i Nymindestrømmen og på Tipperne og Værnengene sikres en god vandkvalitet. Dette både af hensyn til naturtyperne i sig selv, men især også af hensyn til de vandplanter og fugle, der kan være tilknyttet søerne.

Især de mindre arealer med klitnaturtyper lider under begyndende tilgroning og de bør ryddes for opvækst. Riggærene er under tilgroning og de bør sikres en optimal hydrologi og pleje. Hedenaturen sikres en drift, der favoriserer en stor andel af hedelyng og andre dværgbuske i forskellige aldersklasser.

Brushaner på danseplads. Foto: Peter Bundgaard

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Natura 2000 området:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres naturtilstand være i fremgang, således at der opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes højt og søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Kystlagunen Ringkøbing Fjord og flodmundingen af Skjern Å sikres en god naturtilstand. Dette kræver, at næringssaltbelastningen af naturtyperne nedbringes.*
- *Den tørre hede skal opnå at få en dværgbuskvegetation med forskellig alderssammensætning.*
- *Områdets rigkær skal udvides og sammenkædes.*
- *Der sikres gunstige forhold for populationen af vandranke i Fallen Å og Gødel Kanal.*
- *Naturtyper og arter, der er afhængige af konkrete vandstande eller saltholdigheder, tilgodeses i driften af slusen i Hvide Sande og sker på baggrund af en afvejning af modstridende interesser.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for områdets udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for nedennævnte bestandstal eller – for arter uden bestandstalsmål – grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for klyde som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en bestand på ca. 400 par i fuglebeskyttelsesområdet.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for alm. ryle som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en bestand på ca. 250 par i fuglebeskyttelsesområdet.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for brushane som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en bestand på ca. 150 par i fuglebeskyttelsesområdet.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for havterne som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en bestand på ca. 100 par i fuglebeskyttelsesområdet.*

Rastende pibeænder ses talrigt i området. Foto: Peter Bundgaard

- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for plettet rørvagtel, splitterne, fjordterne og mosehornugle som ynglefugle stabiliseres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringssteder inden for fuglebeskyttelsesområdet for hver af arterne.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for rørdrum, skestork og rørhøg som ynglefugle stabiliseres, således at der er tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringssteder inden for fuglebeskyttelsesområdet for hver af arterne*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende trækfugle stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for rastende/fouragerende bestande på ca. 4000 stk. knopsvane, ca. 1200 stk. pibesvane, ca. 900 stk. sangsvane, ca. 4000 stk. mørkbuget knortegås, ca. 2000 stk. gravand, ca. 30.000 stk. pibeand, ca. 18.000 stk. spidsand, ca. 1000 stk. skeand, ca. 3200 stk. hvinand, ca. 5000 stk. stor skallesluger, ca. 40.000 stk. blishøne, ca. 1000 stk. klyde og ca. 13.000 stk. alm. ryle.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende trækfugle stabiliseres således at der er grundlag for rastende/fouragerende bestande på ca. 15.000 stk. kortnæbbet gås og ca. 11.000 stk. krikand.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende trækfugle stabiliseres, således at der er tilstrækkeligt med egnede raste/fourageringssteder for grågås, bramgås, havørn, blå kærhøg, vandrefalk og lille kobbersneppe i området.*
- *Der sikres yngleøer for skestork, splitterne, fjordterne og havterne med lavest mulig prædation fra rovdyr, således at arterne kan etablere sig med stabile bestande i området.*

*Fjordterne ynglede især tidligere på isolerede øer i området.
Foto: Peter Bundgaard*

- *Passageforhold på migrationsruten til ynglepladserne for laks sikres. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for ynglende laks stabiliseres, således at der er grundlag for en tilstrækkelig opgang af gydefisk (min. 1000 vildfisk pr. år) til at sikre en selvreproducerende og stabil vildlaksebestand, uafhængig af udsætning af lakseyngel.*

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

En udbredt undervandsvegetation er en betingelse for tilfredsstillende økologisk tilstand i et lavvandet fjordområde som Ringkøbing Fjord. En række planteædende trækfuglearter (svaner, gæs og ænder) skal samtidig sikres et tilfredsstillende fødegrundlag og fourageringsmuligheder. Der indebærer, at der skal sikres gode forhold for især naturtypen 1150 kystlaguner og strandsøer.

Gode forhold for denne marine naturtyper og dermed de planteædende fugle forudsætter en så stabil saltholdighed som muligt inden for intervallet 6-15 promille (12-15 ‰ maj-sept.), samt en markant reduktion i udledningen af næringsstoffer til fjorden.

Ynglelokaliteterne for engfuglene (især brushane og almindelig ryle) på Tipperhalvøen skal i yngletiden sikres tilfredsstillende vandstand og et lavt saltindhold (max ca. 5 promille) på engene. Sidstnævnte vurderes at være afgørende for især brushanes ynglesucces på Tipperhalvøen.

Der er således en potentiel konflikt mellem på den ene side varetagelsen af den prioriterede naturtype kystlagune herunder udpegede planteædende fugle, og på den anden side de udpegede engfugle.

I nærværende N2000 plan og i Vandplanen for Ringkøbing Fjord prioriteres en så stabil saltholdighed i fjorden som muligt inden for intervallet 6-15 promille (12-15 ‰ maj-sept.). Dette vil her og nu tilgo-

dese den langt overvejende del af de relevante naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. Brushane tilgodeses via en teknisk løsning på Tipperhalvøen, så artens krav til vandstand og til lav saltholdighed sikres.

Skeand – en af de planteædende vandfugle i Ringkøbing Fjord.

Foto: Peter Bundgaard

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunalbestyrelsernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag

prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

*Mørkbuget knortegås ses ofte fouragere på ålegræs i de lavvandede dele af fjorden eller som her på kortgræssede strandenge.
Foto: Peter Bundgaard*

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 Der sikres den for naturtyperne og arterne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med strandeng, tørvelavning, samt rigkær.*
- 1.3 Der sikres velegnede yngle/raste/fourageringspladser med individuel hensyntagen til artens krav til fourageringsmuligheder, vandstand og pleje for rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, knopsvane, pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, mørkbuget knortegås, gravand, pi-beand, krikand, spidsand, skeand, klyde, alm. ryle, brushane, lille kobbersneppe, splitterne, fjordterne, havterne og mosehornugle.*
- 1.4 Der sikres velegnede ynglepladser med minimal påvirkning af prædatorer for skestork, klyde, alm. ryle, brushane,*

- splitterne, fjordterne og havterne.*
- 1.5 *Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for knopsvane, pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, mørkbuget knortegås, gravand, pibeand, krikand, spidsand, skeand, hvinand, stor skallesluger og blichøne. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.*
  - 1.6 *De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske forhold samt frie passageforhold.*
  - 1.7 *Der sikres fortsat velegnede levesteder for vandranke, hav-, og flodlampret, majsild, stavsild, laks og odder.*
  - 1.8 *I de terrestriske naturtyper bekæmpes invasive arter og deres spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.*
  - 1.9 *Naturstyrelsen undersøger, hvorvidt der på Tipperhalvøen kan findes tekniske løsninger, der på tilfredsstillende vis vil kunne tilgodese brushanebestandens krav for så vidt angår hydrologi og salinitet på ynglelokaliteterne.*

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Forekomsterne af rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Anvendes ikke. Indsatserne er varetaget under retningslinje 1.*

Bramgås – en talrig arktisk trægæst. Foto: Peter Bundgaard

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Det samlede areal af rigkær sikres og øges om muligt.*
- 4.2 *En del indsatser for især truede ynglefugle er allerede varetaget under sigtelinje 1, og derfor ikke nævnt igen her.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand. Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

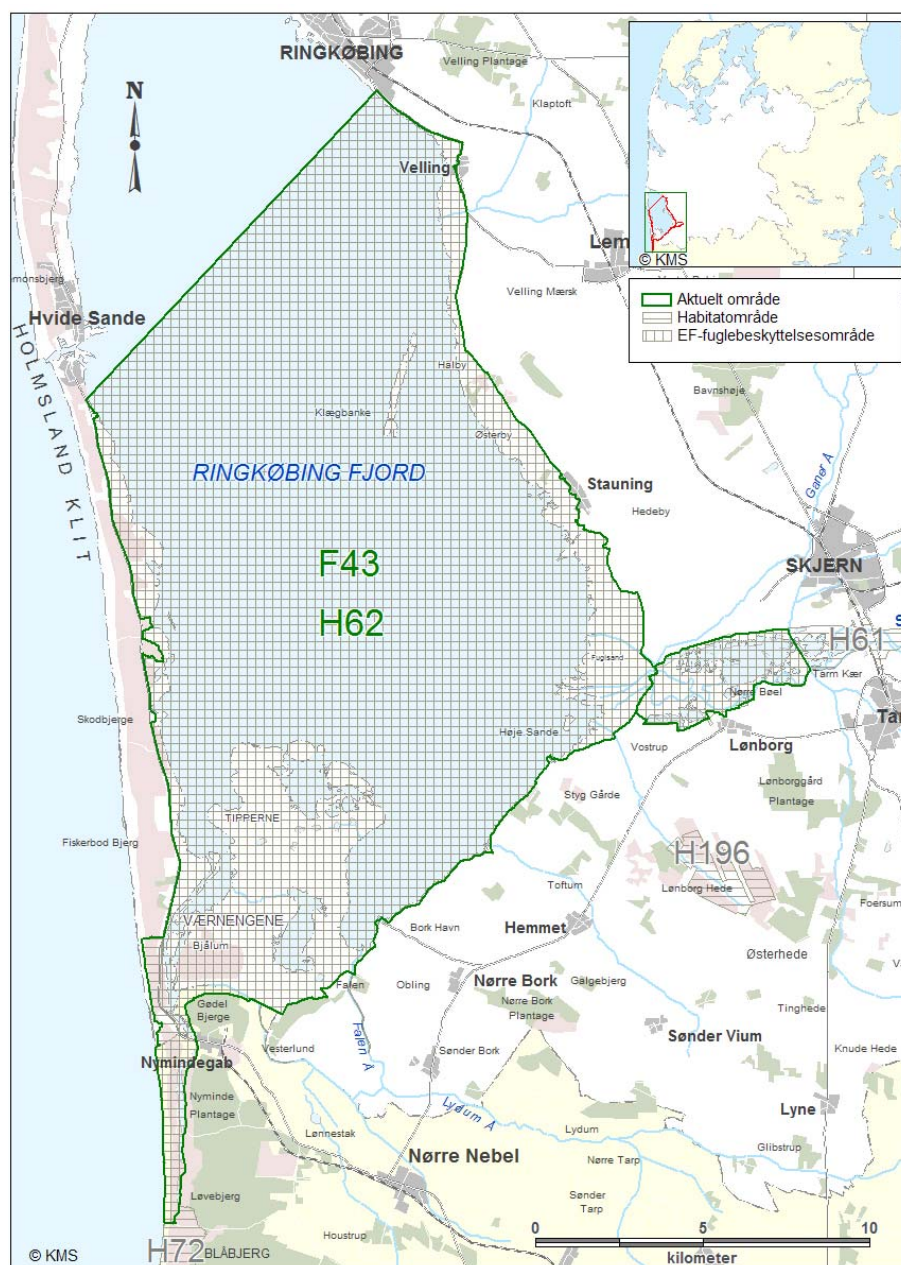
I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekven-

Natura 2000-plan

serne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 69.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H 62 (vandret skravering) og fuglebeskyttelsesområde F 43 (lodret skravering). Andre Natura 2000-områder er vist med grå afgrænsning og skravering.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i Bilag 2- opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#) – under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de

eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstoffbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 23 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

**Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen
Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. N69 Ring-
købing Fjord og Nymindestrømmen**

- kan læses på [Naturstyrelsens hjemmeside](#) under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk